

Праблемы арганізацыі кіруемай самастойнай працы студэнтаў

Г.Ф. Андарала

Пытанні самастойнай працы студэнтаў вышэйшых навучальных устаноў заўсёды знаходзіліся ў цэнтры ўвагі педагагічнай навукі. Але асаблівае значэнне яны набылі ў цяперашні час. Змены нарматыўнай базы, якія адбываюцца ў апошнія гады, паставілі вышэйшыя навучальныя ўстановы перад аб'ектыўнай неабходнасцю скарачэння ў вучэбным працэсе ўдзельнай вагі ўсіх відаў заняткаў з непасрэдным удзелам выкладчыка і пераносу асноўнай нагрукі на самастойную працу студэнтаў. Гэта вымушае ВНУ, у тым ліку і педагагічныя, удасканалваць стыль і метадыкі ажыццяўлення вучэбнага працэсу, пашыраць формы навучання. Менавіта гэта падкрэсліваецца ў Праграме рэалізацыі Канцэпцыі развіцця педагагічнай адукацыі ў Рэспубліцы Беларусь (зацверджаная Пастановай Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь 25 кастрычніка 2000 г. № 47) — “проектирование технологии подготовки специалистов с учетом доминирования при интериоризации (процесс превращения внешнего во внутреннее) педагогической культуры логики научно-познавательного цикла, активных методов и форм обучения, рациональной самостоятельной работы студентов” [4, с. 2].

Як вынікае з гэтага дзяржаўнага дакумента, сучасная вышэйшая педагагічная адукацыя прызвана не толькі забяспечыць будучага настаўніка фундаментальнымі спецыяльнымі і псіхалага-педагагічнымі ведамі, але і сфарміраваць у яго творчыя здольнасці да самастойнага папаўнення ведаў, да бесперапыннай вучобы на працягу ўсяго жыцця.

На вырашэнне гэтай задачы сёння павінна быць скіравана як арганізацыя вучэбнага працэсу дэканатам факультэта, кафедрай, так і непасрэдная дзейнасць кожнага выкладчыка.

Асноўны шлях у вырашэнні адзначанай задачы нам бачыцца ў выкарыстанні педагагічных сродкаў, якія інтэгрыруюць новыя інфармацыйныя і традыцыйныя тэхналогіі, павелічэнні комплексу найноўшых тэхналогій, заснаваных на шырокім выкарыстанні індывідуальных, дыстанцыйных і актыўных формаў навучання. Вынікам гэтага якраз і з'явіцца скарачэнне лекцыйнага часу, прадстаўленне студэнтам умоў для самастойных заняткаў, атрымання і перапрацоўкі вучэбнай інфармацыі, вядзення самастойных навуковых даследаванняў.

Але, на жаль, як сведчыць практыка, сучасная адукацыйная сітуацыя не стымулюе, а, наадварот, стрымлівае імкненне да ўдасканалення адукацыйнага працэсу. Адною з прычын такога становішча з'яўляецца непадрыхтаванасць выкладчыка да пастаноўкі мэты заняткаў, адбору і рэалізацыі на занятках сучасных тэхналогій навучання, ацэнкі вынікаў навучання. Адзіны выхад са становішча нам бачыцца ў перападрыхтоўцы выкладчыкаў з мэтай забяспечыць іх новым інструментарыем, які б адпавядаў сучасным патрабаванням адукацыйнага працэсу, і эфектыўнай

методыкай разумнай арганізацыі і кіравання самастойнай працай студэнтаў і кантролем за ёй.

Ухіл тэхналогіі навучання ў бок кіруемай самастойнай працы студэнтаў з’яўляецца не толькі ўмовай павышэння ўзроўню актыўнасці студэнтаў, а і выкладчыка, паколькі дзейнасць апошняга ў працэсе навучання павінна быць пераарыентавана ад інфармацыйнай да арганізацыйнай — па кіраўніцтву самастойнай вучэбна-пазнавальнай, навукова-даследчай і прафесійна-практычнай дзейнасцю студэнтаў. У дзейнасці выкладчыка на першае месца выходзяць такія функцыі, як:

- удакладненне вучэбнай мэты і задач, якія ставіць перад сабой студэнт;

- стварэнне спрыяльных умоў для індывідуалізацыі і інтэнсіфікацыі адукацыйнага працэсу, свядомага выбару студэнтам яго адукацыйнай траекторыі (індывідуальны выбар вучэбных дысцыплін і чарговасць іх вывучэння);

- дапамога студэнту ў планаванні сваёй самастойнай пазнавальнай дзейнасці;

- кансультаванне па выкарыстанні падручнікаў, дапаможнікаў, сродкаў, метадаў і метадычных прыёмаў навучання;

- забеспячэнне бесперапыннага кантролю вынікаў самастойнай пазнавальнай дзейнасці студэнтаў і своечасовае прыняцце мер па ліквідацыі выяўленых недахопаў.

Зразумела, калі мы гаворым пра самастойную працу студэнтаў, размова ідзе не аб простым бескантрольным вызваленні іх ад вучэбных заняткаў, а аб арганізаванай кіруемай і кантралюемай самастойнай працы. На наш погляд, аптымальная эфектыўнасць гэтай працы можа быць забяспечана пры наступных умовах:

- кіруемая самастойная праца студэнтаў павінна быць абавязковай, што вызначаецца адпаведнымі дакументамі, прынятымі на ўніверсітэцкім узроўні, і выражаецца ў нормах часу вучэбнай нагрузкі. Выкладчыкі і студэнты павінны добра ўсвядоміць, што кіруемая самастойная праца — гэта не лакальная, выключна вучэбная, а комплексная праблема, якая мае разнастайныя і даволі значныя аспекты: упраўленчы, арганізацыйны, метадычны, псіхалага-педагагічны;

- наяўнасць арганізацыйна і метадычна абгрунтаванага ўніверсітэцкага “Палажэння аб кіруемай самастойнай працы студэнтаў”, у якім адлюстраваны мэты, задачы, змест, формы арганізацыі і кантролю за самастойнай працай студэнтаў, асаблівасці яе арганізацыі на розных курсах — ад першага да выпускнога — і па асобных вучэбных дысцыплінах;

- наяўнасць вучэбна-метадычных матэрыялаў (інфармацыйна-адукацыйнае абсталяванне, дапаможнікі, у тым ліку і на электронных носбітах), неабходных для непасрэднай самастойнай працы студэнтаў, якія забяспечваюць рэалізацыю прынцыпу інтэрактыўнага навучання, пашыраюць дыяпазон пазнавальнай дзейнасці, магчымасці кантролю і самакантролю ўзроўню ведаў студэнтаў;

— правядзенне мэтавых курсаў павышэння кваліфікацыі і спецыяльных семінараў для выкладчыкаў універсітэта па найбольш актуальных праблемах выкарыстання новых інфармацыйных тэхналогій вучэбнага працэсу і распаўсюджванні вопыту арганізацыі і ажыццяўлення кіруемай самастойнай працы студэнтаў на асобных факультэтах, кафедрах, па вучэбных дысцыплінах;

— спалучэнне кіруемай самастойнай працы з навукова-даследчай дзейнасцю студэнтаў у навуковых гуртках і праблемных групах, а таксама з вучэбна-даследчай працай у час напісання курсавых прац.

Першапачатковы вопыт арганізацыі кіруемай самастойнай працы на ўзроўні выкладчыка кафедры беларускай мовы дае нам падставу выказаць пэўныя меркаванні, што, на нашу думку, паспрыяюць паляпшэнню гэтай працы.

Кіруемая самастойная праца студэнтаў — гэта працяг вучэбнага працэсу, яго неад'емная частка. Таму яна, як і іншыя формы (лекцыі, практычныя заняткі, вучэбная практыка), павінна адпаведным чынам планавацца, арганізоўвацца, накіроўвацца і кантралявацца, што прадугледжвае абавязковае ўключэнне яе ў расклад заняткаў. Прычым планаванне павінна ажыццяўляцца на семестр, месяц, тыдзень на аснове дакладнага аналізу вучэбнага плана, складанасці вучэбных дысцыплін і іншых фактараў. Адсутнасць кіруемай самастойнай працы ў раскладзе прыводзіць да няўзгодненых дзеянняў дэканата, кафедраў, асобных выкладчыкаў.

Літаратура

1. Дмитренко Т.Д. Образовательные технологии в системе высшей школы // Педагогика. — 2004. — № 2. — С. 54-59.

2. Ковалевский И.А. Организация самостоятельной работы студентов // Педагогика. — 2000. — № 1. — С. 114.

3. Костенко И.Н. Специфика самостоятельной работы заочников // Педагогика. — 1993. — 6. — С. 50-53.

4. Программа реализации Концепции развития педагогического образования в Республике Беларусь (утверждена Постановлением Министерства образования Республики Беларусь № 47 от 25.10.2000).